

GOD JUL

- HVIS DET DA ER EN GOD JUL

BØRGE HAAHR ANDERSEN

God jul
– hvis det da er en god jul

af Børge Haahr Andersen

Udgivet af
Dansk Bibel-Institut
Frederiksborggade 1 B, 1.
1360 København K
www.dbi.edu

Omslag og sats
Chr Rahbek Olsen

Tryk
Morsø Folkeblad

Dansk Bibel-Institut (DBI) er en uddannelsesinstitution for teologistuderende, religionsstuderende og andre, som ønsker at arbejde med teologi og tværkulturel mission.

DBIs formål er at fremme den bibeltro forkyndelse. Det gør vi ved at uddanne de studerende til tjeneste for evangeliet i Danmark og i udlandet. På DBI har vi tillid til, at Bibelen er Guds ord til os. I tre korte udsagn har vi formuleret vores vigtigste mærkesager:

- *Tillid til Bibelen*
- *Glæde over evangeliet*
- *Kærlighed til mennesker*

- 4 **GOD JUL – HVIS DET DA ER EN GOD JUL**
6 **HVEM SKIFTEDE BLE PÅ GUD?**
8 **VI ER IKKE GLEMT**
10 **VERDENS DÅRLIGSTE UNDSKYLDNING FOR EN GRAVIDITET?**
12 **DEN FØRSTE JULESANG**
14 **NÅR HYRDER SER ENGLE**
16 **JULEUFRED**
18 **DEN RØDE TRÅD**
20 **HVAD DER EGENTLIG GØR EN JUL GOD**
22 **KNUSTE HJERTER FØLER BEDST...**

01:

GOD JUL – HVIS DET DA ER EN GOD JUL

Fra min barndom husker jeg, at én af vores naboer på vejen havde den skik, at han gemte nogle havreneg, som køerne blev fodret med juleaften. Denne ene aften i året skulle de have noget helt specielt, så de også mærkede, det var en særlig aften.

Nu om stunder er der nok ikke mange danskere, der har været helt tæt på en ko eller et havreneg for den sags skyld, eller har prøvet at samle fingrene om en kopat for at klemme lidt varm komælk ud. Men dengang vidste enhver dreng på landet, at det at give en ko et frodigt havreneg var lige så utænkeligt som at spise juleanden til morgenmad. Men nu var det jo jul, og derfor gik det an.

Der var noget saligt ved det brud på hverdagen, som julen skabte. Det var ikke Paradis, men det var tæt på. Nedtællingen gennem kalenderen og adventskransens fire lys, feststemningen, den gode mad, mandelgaven, juletræet og gaverne, både de, der skulle modtages og de, der skulle gives. Men måske mest af alt, at de voksne gav os tid og koncentreret opmærksomhed og var optaget af at give os børn en god fest. Til hverdag skulle vi sidde stille, opføre os ordentligt og spise op. I julen var disse principper om ikke fraværende, så dog nedtonet, til fordel for hygge, glæde og positiv opmærksomhed.

Måske var det mere blandet, end jeg husker det. Men jeg husker juledagene som en verden, hvor alt var såre godt. Barndommens julehistorier havde samme pointe. Sømanden i julefortællingen kom ofte ud for stormvejr, men nåede altid hjem lige til juleaften. Den syge mor blev altid rask til juleaften. Den fattige familie fik på underfundig vis de midler, der gjorde, at der alligevel blev jul i det lille hjem. Ingemanns glade og ubekymrede julesalmer ramte plet, ”Glade jul, dejlige jul”.

Som teenager og ung var julen ikke helt så salig, men dog varm, tryk og hyggelig. Men min første jul som præst i Københavns Nordvestkvarter gjorde min jul til noget andet. Det startede i dagene op til jul, hvor jeg som den, der skulle fordele menighedsplejens julehjælp, kom i nærkontakt med 25 lokale beboere, hvis hverdag var trøstesløs og hvor julen ikke for alvor gjorde nogen forskel. Så ringede hun, den pårørende, dagen før juleaften og græd hjerteskræende. Om jeg ville begrave hendes far i én af juledagene? Ved de to gudstjenester på hospitalet juleaftensdag var der dem tilbage, som ikke skulle hjem, og nogle af dem fik ikke engang besøg. Ved plejehjemsgudstjenesten senere på dagen var der én, som ikke ville slippe min hånd, før hun havde sagt: ”Julen er det værste, men den er heldigvis hurtigt overstået”. I kirken til eftermiddagsgudstjenesten var alle glade. Og dog. Det var svært at sige god jul til ham, der - igen - skulle fejre julen alene. Midt på aftenen mellem juleanden og juletræet ringede han, narkomanen. Det var fjerde gang samme dag. Men præsten ville stadig ikke give ham penge.

Senere på aftenen genkendte jeg dog glimt fra min barndoms jul i mine børns øjne. En glæde, der var ren og hel. Det var ikke Paradiset. Men det var tæt på. Så læste jeg juleevangeliet sammen med de fem mennesker, der betyder allermost for mig. Og opdagede det, som jeg stadig ikke er kommet mig over. Den første juleglæde blev forkyndt - ikke for de rige, glade og raske og dem med intakte familierelationer. Men for en broget flok, som var mindst lige så forskellige og nogle mindst lige så ulykkelige som visse af mine sognebørn.

Ansigterne fra min første jul som præst i Nordvestkvarteret er stadig ikke visket ud af min erindring. De minder mig om, at den danske jul er en glæde for nogle og en forbandelse for andre. Men den kristne jul trodser denne fordeling. Den insisterer på at være for alle. Især for dem, der er udenfor. Mit projekt som præst blev at være ambassadør for det budskab, og selv om jeg har skiftet arbejde siden, er det stadig mit hovedprojekt. Den første julenat blev der tændt et lys i mørket. Og der findes ikke et menneskeligt eller åndeligt mørke, som det lys ikke kan gennembryde. Bare jeg dog kunne få det sagt, så det høres, ikke mindst af dem, der falder igennem den danske jul.

02:

HVEM SKIFTEDE BLE PÅ GUD?

For nogle få år siden udkom en jødisk folder, som gjorde op med den kristne forståelse af Jesu fødsel. Den bar overskriften: ”Hvem skiftede ble på Gud?” og indledes sådan: ”For mange mennesker lyder ovenstående spørgsmål blasfemisk, men før De forarget smider denne traktat væk, bør De huske på, at millioner af kristne tror, at universets Gud engang var et spædbarn.” For jøder, muslimer og også mange af os andre er Gud først og fremmest ophøjet og anderledes, og det er umuligt at forene ham med et lille væsen, der både tisser og bøvs. Derfor må vi indrømme over for os selv og vores omverden, at den kristne jul grundlæggende handler om noget, der tager sig helt vanvittigt ud. Lad mig forsøge at udrede det ved at starte et helt andet sted.

Tolv dage inde i mit 22. leveår rodede jeg mig ud i mit livs mest dristige projekt. Jeg inviterede en sød pige hjem på mit simple ungarleværelse med den hensigt, at jeg ville spørge, om hun ville gifte sig med mig. Jeg begik en række ret så graverende fejl den aften. For det første var mit værelse blottet for hygge. Væggene var malet i en farve, som Niels Hausgaard senere kaldte Miami-grøn, en farve, der blev brugt i gamle landsbyskoler i spanskrørets tid og i chilenske fængsler. At krydre mit værelse med vægpynt, tænde et stearinlys eller investere i blomster var ikke lige faldet mig ind. For det andet kom jeg i panik til at lave te i stedet for kaffe – tilmed den billigste posete, som hun ikke kunne fordrage. For det tredje var min uvidenhed om dansk kultur så komplet, at jeg ikke vidste, at den normale procedure har to faser. Først bliver man kærester, senere så frier man. Jeg forelagde mit ærinde i et hug.

Hvordan Søren Kierkegaard i sin tid friede til Regina, ved jeg ikke. Jeg ved, at de var forlovede i elleve måneder, før han brød med hende, og at han resten af livet var mærket af det. Der vil være dem, der har mere intense erfaringer med det modsatte køn, end

Søren Kierkegaard havde. Men i sin korte enspændertilværelse formulerede han nogle tanker om kærlighed, som verden ikke siden er kommet sig over.

Blandt andet fortalte Kierkegaard om en konge, der elskede en fattig pige. Kongen overvejede, hvad han skulle gøre for at vinde pigens hjerte; han kunne åbenbare sig for hende i sin kongelige magt og storhed. Det ville overvælde hende. Men ville det vinde hendes kærlighed? Nej, skulle hendes kærlighed være fri og ægte, måtte der tilvejebringes en lighed. Det kunne gøres ved, at kongen overdyngede hende med gaver, så hun i et nu blev rykket op i de riges kreds. Det ville vække hendes taknemmelighed. Men er taknemmelighed det samme som kærlighed?

Sådan overvejede kongen frem og tilbage, og til sidst fandt han løsningen. Der var kun én mulighed tilbage, hvis det skulle lykkes ham at få pigens ægte og oprigtige ja. Han måtte aflægge alle tegn på sin kongelige status og iklæde sig en fattig tjeners dragt. Så måtte han opsøge den pige, som han elskede så højt, og forsøge at vinde hendes hjerte. Han var stadig konge. Trods dette valgte han at fremtræde som en simpel tjener. For han havde kun det ene for øje at vinde pigens kærlighed og få hendes ja. Ikke et ja, fordi hun var benøvet over hans magt og rigdom, men et ja, fordi hun af hjertet ønskede at gengælde hans kærlighed.

Fortællingen om kongen og pigen er Kierkegaards måde at forklare, hvad den kristne jul i grunden handler om. Umiddelbart synes julen blot at handle om et drengebarn, der blev født i Betlehem og som senere blev til noget særligt. Men i virkeligheden handler julen om, at Gud steg ned til jorden i skikkelse af et lille hjælpeløst barn. Han aflagde frivilligt alle tegn på sin guddoms-magt og væld og lod sig føde under kummerlige kår og af en fattig pige. Alt dette gjorde Gud i sin uendelige kærlighed for at genoprette den brudte relation til sine skabninger.

En svimlende og – lad os bare se det i øjnene – næsten vanvittig og anstødelig tanke. Men kærlighedserklæringer har det nogle gange med at være uforudsigelige.

03: VI ER IKKE GLEMTE

Det er omkring 15 år siden, jeg hørte beretningen. Men fortælleren var så medrivende, at billederne dannede sig i mit hoved, mens han talte, og nogle af dem sidder der endnu. Det var en ældre mand, som fortalte sin livshistorie. Hans barndom og tidlige ungdom lignede mange andre danskeres. Men så kom den tyske besættelse, og langsomt gik det op for ham, at han og hans familie var anderledes. De var jøder. Det nazistiske program gik ud på langsomt og systematisk at ændre billedet af ham og hans familie, indtil de ikke længere blev betragtet som respekterede borgere, men som samfundsskadelige individer.

Da nazisternes jødedeportationer satte ind, blev de fleste danske jøder hjulpet til Sverige, men han blev fanget og sammen med kendte og ukendte mennesker fragtet til Auschwitz. Det blev en brat opvågning for ham og det danske folk. Rygtet om koncentrationslejre og masseudryddelser var nået til Danmark, men det lød som vilde overdrivelser, der var for svære at tro på. Nu tilbragte han den sidste del af krigens år i koncentrationslejr sammen med danske jøder, politifolk, frihedskæmpere og andre, der var kommet på tværs af det nazistiske styre.

En trøstesløs hverdag begyndte, fuld af endeløs brutalitet, sult, kulde, lus, sygdom, død og ødelæggelse. Sommetider lykkedes det fangerne at få lidt information om krigens gang, men i lange perioder fik de intet nyt eller upålideligt nyt. Jeg kan stadig se det for mig og fornemme, hvordan livet som fange må have været. Den ulidelige lugt af sved, snavs og afføring i sovesalen. Angsten, der knugede, hver gang de hørte stemmen i højtaleren. Sorgen, når endnu en af deres kammerater ikke klarede det. Håbløsheden over at blive holdt fanget i et jerngreb og uvisheden om, hvorvidt der overhovedet var anden udgang end døden.

Midt i hele håbløsheden fik fangerne en dag besked om, at en dansk delegation fra Røde Kors ville komme på besøg. Det lød for godt til at være sandt. Lejrens facade blev pudset op, kosten og tøjet forbedret, og fangerne blev stillet op i afslappede stillinger, så det hele kunne tage sig ud som var det en sommerlejr. Røde Kors delegationen ankom og uddelte rationer af mad og gaver, dog hele tiden under stram overvågning fra vagterne, der sørgede for, at ingen fik anledning til at sige noget ufordelagtigt om forholdene i lejren. Så forlod delegationen lejren, og atter var hverdagen ligeså trøstesløs som før.

Og så alligevel ikke. Der var lyspunkter – små hilser var smuglet igennem og enkelte havde fået bekræftet, at deres familie stadig var i live. Det bedste var, at en af Røde Kors' medarbejdere diskret havde overbragt en hilsen fra den danske konge: ”Vi skal hilse fra den danske konge og sige, at I ikke er glemt”. For en ydre betragtning var hverdagen den samme. Dog var alt forandret. Der var tændt et håb, for nu vidste fangerne, at de ikke var glemt, men tænkt med i de allieredes kamp for at befri Europa fra nazismen.

Julens begivenheder fandt sted i Herodes' dage. For de første læsere af Nytestamente var det langt mere end en simpel tidsangivelse. Navnet dannede for deres indre blik billeder og erindringer om et rædselsregime, som det kan være svært at forestille sig. Men midt i dette ragnarok brød Guds rige igennem på en helt unik måde. En delegation fra den himmelske verden kom på uventet besøg. De havde et budskab med til hele menneskeheden: ”Der er en Gud i himlen, som ikke har glemt den jord, han skabte. Han ønsker at befri menneskeheden og skabe fred på jorden”. Ikke fred i den betydning, at krigens rædsler her og nu hørte op. Men den fred og trøst, at Gud ikke har glemt os. Og ikke en befrielse i den betydning, at menneskeheden her og nu blev befriet fra undertrykkelse og forfølgelse, men befrielse gennem lidelse og død til evig fred. Guds rige brød igennem og bragte nyt håb og lys til en formørket verden. Og tegnet på, at det var sandt og ikke blot en drøm, var meget jordnært og nøgternt. Det var et lille nyfødt barn, svøbt og liggende i en krybbe.

04:

VERDENS DÅRLIGSTE UNDSKYLDNING FOR EN GRAVIDITET?

I den lille afsides landsby Nazaret boede en ung pige, som hed Maria. En dag trak hun sin mor til side og fortalte, at hun var med barn, og at hendes kommende ægtemand ikke var faderen. I den kultur var det nogenlunde det værste, en ung ugift pige kunne fortælle sin mor. Katastrofen lurede. Ud over, at hendes rygte var ødelagt og fremtiden spoleret, kunne hun risikere retssag, straf og offentlig forsmædelse. Men det, som gjorde tragedien helt uoverskuelig, var hendes forrykte påstand. Hun påstod hårdnakket, at hun overhovedet ikke havde været sammen med en mand, men var blevet gravid ved Herrens guddommelige indgreb. Mage til gudsbespottelig og syg tale fra en ellers fornuftig pige! Men Maria fremturede og sagde, at hun kunne fremlægge bevis for, at hun ikke havde været løsagtig. Et himmelsk sendebud havde nemlig selv fortalt hende, at det skulle ske. Sendebudet havde samtidig givet hende et konkret tegn på, at det var et guddommeligt mirakel. Hendes gamle barnløse tante, der boede flere dagsrejser væk, var nemlig også med barn. Det ville ellers være ganske utænkeligt, at det kunne ske, da tanten var højt oppe i årene.

Da Maria således hverken med det gode eller det onde ville opgive sin syge tankegang, besluttede hendes mor Anna at sende hende væk til tanten Elisabeth. Måske kunne denne livserfarne kvinde have en gavnlig indvirkning på hende. Desuden gjaldt det om at få Maria af vejen inden for mange i byen fik nys om hendes tilstand. Men det var for sent. Rygtet havde bredt sig og var nået svigerfamilien, der var aftalt giftermål med, og som allerede havde betalt brudeprisen. Da Maria vendte hjem efter sit ophold hos Elisabeth, gik familiens værste anelser i opfyldelse. I stedet for at tale Maria til fornuft havde Elisabeth gjort Maria endnu mere overbevist om, at hun som den eneste undtagelse i verden, var blevet med barn uden en mand. Elisabeth havde ligefrem støttet Maria i hendes påstand om, at hun var blevet med barn ved Guds direkte indgreb.

Elisabeth havde tiltalt Maria som den, der skulle føde Davidssønnen, Messias, og havde behandlet hende med en ærbødighed, som ventede hun kejser Augustus' barn. Det, som forvirrede familien allermost var rygterne om, at Elisabeth, som var mere end 70 år gammel, vitterlig var med barn. Og kort efter Marias hjemkomst fødte den gamle kvinde en søn. Men hvorfra Maria kunne have vidst om Elisabeths graviditet, før nogen nær eller fjern havde hørt om det, var én af de gåder, der forblev ubesvaret.

Marias familie må have følt stor skam over deres datter, for naboerne i landsbyen har nok haft svært ved at godtage Marias forklaringer, og svigerfamilien har sikkert også været fortørnet. Men alligevel kom Josef, den bedragne svigersøn, en dag på besøg. Han viste slet ikke vrede. I stedet fortalte han om en drøm, han havde haft. Og drømmen bekræftede faktisk Marias historie. ”Jamen, er alle da blevet vanvittige?” Svigersønnen, som egentlig var i sin gode ret til at nægte at ægte Maria, var villig til at hjemføre hende som sin hustru og til at adoptere det barn, hun ventede. En sådan venlighed fra den bedragne familie var ganske uhørt. Var Josef da så enfoldig, at han troede, at en pige kunne blive med barn på den måde? Eller havde drømmen overbevist ham om, at Marias forklaring var sand?

Brylluppet blev holdt. Dog nægtede Josef at fuldbyrde ægteskabet ved at gå ind til sin hustru, før hun har født sit barn, men ellers viste han ingen tegn på nag eller ringeagt over for hende. Kort efter kom kejserens befaling, som tvang Josef til at bryde op fra Nazaret og rejse til Betlehem. Selv om det virkede uforvarsomt, tog han sin unge, gravide hustru med sig. Hverken hans egne eller Marias slægtninge protesterede dog. Foragten for Maria i landsbyen var til at føle på. Meningerne om Josef var mere delte. Var han en ædel mand eller bare en tåbe?

Efterhånden handlede snakken i landsbyen mest om den sensation, at den gamle Elisabeth ammede en baby i en alder, der kun blev overgået af selve stammomeren, Sara. Det var svært andet end at bøje sig for den kendsgerning, at dette måtte være et Guds under og et tegn på, at Gud ikke helt havde glemt det jødiske folk. Men at Messias, Davids søn, skulle fødes af en ung pige, der påstod at være blevet med barn uden en mands mellemkomst, det var for langt ude. Hvis Gud endelig ville involvere sig i verden, ville han næppe vælge en afkrog som Nazaret eller en så fattig familie som sine redskaber?

05: DEN FØRSTE JULESANG

Både Josef og Maria var af Judas stamme. De tilhørte den berømte Davids slægt. Ikke fordi det gjorde nogen forskel til hverdag, for hvad hjalp kongeligt blod i årene, når man var under det romerske åg? Befalingen om folketællingen betød nye skatteudskrivninger og en ny spiral af uro, oprør, vold og sult.

Vi ved ikke noget om Marias og Josefs rejse til Betlehem gennem det krigshærgede land. I krybbespil og i den kirkelige traditions gendigtning sidder Maria på et æsel. Men den bibelske beretning nævner ikke noget ridedyr. Det er sandsynligt, at de tilbagelagde rejsen til fods, bærende på deres oppakning, og at de var en del af den flygtningestrøm, som folketællingen resulterede i.

De havde ingen nære slægtninge i Betlehem, hvor de kunne spørge om logi. Som flygtninge mødte Maria og Josef en lang række lukkede døre, akkurat sådan som flygtninge i dag oplever det. Sandsynligvis endte Josef og Maria i et lille fattigt hus i udkanten af byen med et enkelt fælles rum til mennesker og dyr. Det er forklaringen på, at en foderkrybbe blev Jesu første hvilested. I den mellemøstlige kultur hører det med til førstegangsfødsler, at en erfaren kvinde assisterer den fødende. Mænd er naturligvis forment adgang. Vi hører ikke om en assistent i den bibelske beretning. Maria føder formentlig ganske alene og svøber selv sit barn.

Jeg ved ikke, om vi med vores sterile fødeafdelinger kan leve os ind i fødslen i Betlehem. Kunne Maria mon midt i veer, kamp, skrig, smerte, sved og blod fastholde det særlige budskab, der var knyttet til sit barn? Da hun svøbte sin nyfødte søn og så på ham med den moderkærlighed, som er kvindens speciale, kunne hun da begribe, at dette hjælpeløse væsen havde en guddommelig oprindelse?

Og Josef kommer heller ikke med en kommentar til situationen. Faktisk har vi ikke et eneste Josef-citat i hele Nytestamente. I stedet skifter fokus i fortællingen til en mark uden for Betlehem, hvor en flok hyrder vogtede får. Hyrderne tilhørte bundklassen i det jødiske samfund. De havde et hårdt og usselt arbejde, hvor de i lange perioder måtte leve sammen med deres dyr. Deres erhverv gjorde det vanskeligt for dem at leve efter lovens forskrifter om sabbat og arbejde. Derfor rangerede de på niveau med toldere og hedninger, der var uden for det sociale og religiøse liv i Israel. Det var bedre at være hyrde end at være tigger eller fredløs. Men kun en smule!

Men denne suspekterede gruppe, hyrderne på marken, fik en oplevelse, som sandsynligvis mærkede dem for livet. De fik besøg af et himmelsk sendebud, der fortalte om en helt særlig hændelse inde i Betlehem. Der var født et barn, som skulle skabe fred på jorden. Den fred, som betyder genoprettelse af Paradis. Som jøder var det en del af deres tro at leve med et håb. Håbet om en konge af Davids slægt, der engang skulle komme og skabe et fredsrige på jorden. Nu stod der helt uden forvarsel et himmelsk sendebud for næsen af dem og fortalte, at det, som deres folk havde ventet på i generationer, var ved at ske. Herodes og Augustus skulle ikke blive ved med at regere, for nu kom Davidssønnen.

Først var der ét himmelsk sendebud, så pludselig en hel hær. Om så kong Herodes havde lavet de mest storslåede parader i et af sine verdensberømte paladser, ville det ikke kunne konkurrere med det, som disse hyrder så. De så et glimt af Guds fuldkomne verden. Et kort øjeblik var paradiset ikke blot tæt på, men lige her på jorden. Den første julesang lød og budskabet blev slået fast med sytommersøm. Fred på jord.

Hvis jeg fik den opgave, at jeg skulle formidle et budskab, som dybest set havde adresse til hele menneskeheden i fortid, nutid og fremtid, så ville jeg ikke foragte at have en hær af himmelske sendebud som hjælpere. Men jeg tror aldrig, jeg kunne have fundet på at vælge hyrder som de første vidner. Hvorfor ikke vælge nogle mere centrale og respektable vidner?

Ved du hvorfor? Havde Gud valgt de rige, de velbjergede, de fromme, så kunne alle andre have sagt – det gælder ikke mig. Ved at vælge nogle fattige og foragtede hyrder viser Gud, at når han siger alle, så mener han alle.

06: NÅR HYRDER SER ENGLE

Det bankede på en dør i Betlehem og en stemme kaldte: ”Det er mig, hyrden Aram. Undskyld jeg forstyrrer, men vi leder efter et nyfødt drengbarn. Vi tænkte, at I måske...” Et søvnigt og irriteret svar afbrød: ”Nej, ingen kvinde her i huset har født eller er blevet kaldt til en fødsel. Hvem har sagt noget om en fødsel?” Hyrden svarede: ”Jo, der kom en engel til os lige ude på marken foran byen. Den sagde, at der var født en kommende verdenshersker. Vi tænkte, det måske var her. ...”.

Nej, det har ikke været let at være hyrde julenat. Når hyrder ser engle, er der kun én fornuftig forklaring. De har drukket på vagten. Hvis ikke det var, fordi det var midt på natten, var det egentlig meget underholdende.

Jeg ved ikke, hvor mange steder hyrderne nåede at banke folk ud af sengen. Jeg ved ikke, om de var ved at give op undervejs, og om omgivelsernes skepsis smittede af på dem selv. Var det en drøm eller var de vågne, da det skete? Kunne deres sanser have spillet dem et puds? Var det en romersk delegation af soldater, de havde hørt, og ikke himmelske budbringere?

Men så hørte de pludselig lyden af et barn, der græd. Lyden kom fra en stald lige i nærheden. De gik tættere på og mødte Josef i døren. De hilste på ham og kunne se, at han var tilrejsende. Hans hænder var ru og hårde af arbejde. En af deres egne. De fortalte, at de ledte efter et nyfødt barn. Josef svarede: ”Jo, min hustru fødte i nat. Jeg var bange for, at det ville ske i det fri, men nogle venlige mennesker gav os tag over hovedet. Hvorfor søger I efter et drengbarn?” Hyrderne var sikkert efterhånden blevet mere forsigtige: ”Jo, vi har oplevet noget, som gør, at vi må se jeres dreng.” Josef tøvede: ”Min hustru er træt. Hun har ikke sovet i flere dage. Fødslen var hård. Hun fødte alene. Jeg vidste ikke,

hvem jeg skulle spørge om at hjælpe.” Men hyrderne insisterede: ”Vi ønsker ikke at forstyrre, men vi vil bare så gerne se barnet”.

Josef gav efter. Mændene lignede jo hverken barnerøvere eller voldtægtsmænd. I første omgang virkede det, som om det var krybben og ikke barnet, der interesserede gæsterne. ”Vi har fundet barnet”, sagde de. ”Det kan kun være ham. For normalt lægger man jo ikke en nyfødt i en krybbe”. Josef undskyldte med ordene: ”Det var af mangel på bedre. Vi var glade for overhovedet at finde husly...”.

Så fortalte hyrderne hele historien. Englens budskab og den særlige detalje om, at de ville finde et barn i en krybbe. Og de stærke ord, der blev knyttet til barnet og dets fremtid. ”Måske tror I, at vi er gået fra forstanden. Vi var lige ved at tro det samme selv”.

Men Maria smilede for sig selv og gemte alle ordene i sit hjerte. Det var anden gang, hun smilede i lang tid. Første gang var, da hun lå med barnet på maven og var klar over, at de begge havde overlevet fødslen. Da smilede hun, som kun en nybagt mor kan smile. Hun var ikke længere træt. ”Josef, du må fortælle dem det hele”, sagde hun. De satte sig. Hyrderne i deres lasede klæder med den ramme lugt af får hængende i tøjet. Men Josef og Maria ænsede det ikke. De lugtede selv af stald. Krybben lugtede. Og dagen efter lugtede deres lille dreng også af får eller hyrde eller begge dele.

Maria fortalte om englen, der kom til hende. Om Elisabeth, hendes tante, som fik en søn i sin alderdom. Josef fortalte om drømmen. Hyrderne fortalte om de himmelske sendebud. De dvælede længe ved det, som englen havde sagt. De forstod ikke helt, at så fattige mennesker kunne opleve så store ting. ”For tusind år siden blev David født her i Betlehem”, sagde én af dem. ”Han var også hyrde. Ganske vist gårdmandshyrde og ikke sådan én som os. Gud kan gøre noget stort ud af noget småt og fattigt”.

Sidst på natten vendte hyrderne tilbage til deres får. Til kulden, mørket og det hårde arbejde. Til den samme hverdag. Og dog var intet som før. Den nat lød for anden gang en julesang over Betlehems marker. Den var nok ikke så smuk, som da den himmelske hær stemte i. Det var ru og grove toner. Måske sang de den sang, jøderne sang efter at være kommet over Det røde Hav: ”Herren er min styrke og min lovsang. Han blev min frelse”. Måske var der skæve og falske toner ind imellem. Men historiens første julefejring var begyndt. Og der blev festet hele natten.

07: JULE- UFRED

Der dukkede nogle fremmede op i Betlehem. De kom langsvejs fra og gjorde holdt ved nazaræernes faldefærdige hus. De var ikke romere, lejesoldater eller pilgrimme på vej til Jerusalem, men rige og veluddannede folk, som så ud til at kunne betale for sig. Hvad de egentlig ville nazaræerne, var ikke til at blive klog på. Efter sigende havde de kostbare gaver med og havde spået nazaræernes barn en fremtid som verdenshersker.

Rygtet sagde, at de fremmede var videnskabsmænd og astrologer. Det sidste blev sagt med afsky, for i jødisk tro er det forbudt at tolke himmellegemernes gang. Alligevel talte alle i Betlehem om den usædvanlige stjernekonstellation, der havde vist sig på himlen. Folk i byen havde undret sig. Aldrig før havde de set denne nye og ukendte stjerne, der blev tydet som tegn på både lykke og ulykke.

Hyrderne, som allerede havde set nazaræernes nyfødte søn, nikkede indforstået, da de hørte om de fremmedes besøg. ”Det var præcist, hvad sendebuddet fortalte os”, sagde de. ”Det barn skal blive til velsignelse for hele jorden. Det skal skabe en fremtid for os og vores børn. Ikke blot for os af jødisk rod, men for alle folkeslag”. Tilsyneladende var det ikke nok, at hyrderne var gået fra forstanden. De ville åbenbart også til at udbrede deres vanvid. Havde de været klogere, havde de holdt deres mund.

Senere forbandede folkene i Betlehem nemlig både nazaræerne og de fremmede videnskabsmænd. De gav dem skylden for den ulykke, der kom over byen. Men da var de fremmede for længst over alle bjerge. Og det forlød, at nogle havde set nazaræerne i en karavane mod Ægypten.

De fremmede videnskabsmænd havde gjort kong Herodes opmærksom på en mulig trussel i Betlehem. De burde have tiet,

men de kendte jo ikke til tyrannens sygelige forfølgelsesvanvid. Og at tro, at nazaræernes spædbarn i byens usleste hus kunne true selveste Herodes var jo latterligt. Men Herodes reagerede som bekendt på både indbildte og reelle trusler, og der var ikke tal på de grusomme historier, der gik om ham.

Årtier senere omtalte man det som ulykkens dag. En morgen vågnede byen og så, at hele Betlehem var omringet, som om den skjulte en hel hær. Soldaterne søgte ikke efter zeloter eller andre oprørere, men efter spædbørn. Hus for hus blev undersøgt, og alle drengebørn blev dræbt skånselsløst. Ingen far eller mor, som satte sig til modværge, overlevede. Ikke siden klageskriget i Ægypten havde dødsklagen været så fortvivlet. De overlevende priste de døde og ønskede sig i deres sted. Mødre blev bitre og hårde. ”Vi vil føde andre sønner, som vi vil skjule for Herodes, og som vil gå i døden for at dræbe ham”, trodsede de.

Kun nogle få hørte på de hyrder, som sagde, at det vigtigste var, at nazaræernes barn ikke var blandt de dræbte. De troede åbenbart stadig, at det barn kunne skabe fred på jorden. Kunne barnet da gøre døde levende? Kunne det give håb til dem, der ikke længere har noget at håbe på? Kunne det trøste dem, der ikke ville lade sig trøste? Kunne det skabe et rige, der ville gennem-bryde tyranners og verdensherskeres herredømme og genskabe Paradis på jord?

De, der havde hørt beskeden fra det himmelske sendebud og set barnet med egne øjne, sørgede også. Men det var en anden sorg. Tragedien kunne ikke kvæle det håb, som barnet havde skabt hos dem. Løftet knyttet til barnet i krybben levede videre som et lille spinkelt lys i et kulsort mørke. Og lyset skinnede i mørket, og mørket fik ikke bugt med det.

08: DEN RØDE TRÅD

Jeg ved ikke, om Maria og Josef kunne se den røde tråd i deres liv, da de indledte den lange og farlige rejse til Ægypten. En engel havde i en drøm fortalt Josef, hvor de skulle rejse hen. Dermed var ikke alle spørgsmål besvaret. Hvorfor lige Ægypten? Uvisheden om fremtiden trængte sig på: Ville de overleve? Få husly og arbejde? Hvordan ville fattige flygtninge blive modtaget?

Vi kender ikke detaljerne i deres flugt til Ægypten. Ej heller noget om deres livsvilkår i de år, de boede der. Men frygten for Herodes må have været større end ubehaget ved at være flygtning og fremmed med al den sårbarhed, der følger med. Sandsynligheden for, at datidens Ægypten havde en human flygtningepolitik, er nok ikke særlig stor.

Efter nogle år i Ægypten fik Josef i en drøm på ny et budskab af en engel. Herodes var død, og de kunne trygt vende hjem. Men hvor var hjem? Var det til Betlehem, hvor deres slægt havde deres rødder? Nej, for her regerede én af Herodes' sønner.

De valgte derfor at vende tilbage til Nordisrael til byen Nazaret, hvor Maria og Josef var vokset op. Her boede de indtil folketællingen. Mon landsbyboerne og slægtningene på det tidspunkt havde glemt deres foragt over den sære begyndelse, Maria og Josef fik på deres ægteskab? Og fik de to sammen skabt et normalt liv, hvor de kunne bygge en familie op?

Vi ved ikke, om Josef og Maria så det større perspektiv i begivenhederne. Måske kendte de profetien om, at Messias skulle fødes i Betlehem og kunne gennemskue, at det var Herren og ikke Augustus, der styrede historiens gang. Måske kendte de profetien om, at Messias skulle gentage det jødiske folks rejse til Ægypten og kunne se, at det, som i første omgang var en flugtrute bort fra

Herodes, i virkeligheden var en opfyldelse af en guddommelig plan, som Gud havde talt om gennem profeterne.

Vi ved ikke, hvor meget de forstod af det, som foregik. Men vi ved, at da Jesus som tolvårig antydede sin guddommelige herkomst, kom det tilsyneladende bag på dem. Måske havde de mange hverdage og den nære kontakt med et barn af kød og blod fået dem til at glemme den særlige opgave, der var betroet barnet. Deres tro var åbenbart lige så skrøbelig og ufuldstændig som den, vi andre har.

Isoleret set tydede alt på, at verdens gang blev styret af de romerske kejseres evige kamp for verdensherredømmet. Lokale regenter som Herodes prægede ved taktiske manøvrer og uhørt grusomhed lokalhistorien i nogle årtier. Nytestamentes beretninger om Jesu fødsel understreger dog den større og skjulte sammenhæng. I virkeligheden var det Gud, der førte sine planer igennem. Selv stjernerne på himlen måtte tjene hans vilje. Psykopatiske magthavere ligeså. Men Josef og Maria havde ikke selv det store overblik. Gud var i gang med et stort projekt. Men set fra forældrehøjde var det svært for Maria og Josef at fange den røde tråd. De måtte tage et skridt ad gangen og tro på Guds ledelse.

Maria er ikke den eneste, der har oplevet, at verden er brudt sammen på grund af en ikke-planlagt graviditet. Maria og Josef er desværre heller ikke de eneste, der har prøvet at skulle flygte over hals og hoved på grund af en grusom tyrannisk hersker. Deres oplevelser deles af mange hjemløse flygtninge, som også i vor tid lever en kummerlig tilværelse. Var Maria og Josef havnet i dagens Danmark som flygtninge, havde de nok desværre også oplevet Danmark som et lidet gæstfrit land. Misbrugere, hjemløse, enlige forsørgere, sørgende pårørende, flygtninge og indvandrere er i virkeligheden en slags eksperter, når det handler om indlevelse i Marias og Josefs liv. De har nemlig prøvet det, der ligner.

Den danske jul er især for dem, der har råd til julemad og julegaver, og som har et godt netværk af familie og venner. Den kristne tro er især for dem, der ikke har det, for de har et særligt fokus i julens tekster. Alle har vi brug for budskabet om fred på jord med den omfattende betydning, som det bibelske ord, fred, har. Men jo mere indre og ydre ufred, der er i vores liv, jo lettere har vi måske ved at tage julens budskab til os.

09:

HVAD DER EGENTLIG GØR EN JUL GOD

De første femten år af mit liv var julen årets højdepunkt. Det var ikke Paradis. Men det var tæt på. Men ved mit sekstende år blev det anderledes. Det skyldtes, at min barndoms verden forsvandt på én nat. Helt præcist den 20. november 1972.

Når jeg kan datere det så præcist, så skyldes det, at den nat kom min far på hospitalet med noget, der viste sig at være en sprunget blindtarm og deraf følgende voldsom bughindebetændelse. Det varede nogle dage, før det gik op for mig, at han havde været i overhængende livsfare, og at vi meget let kunne have mistet ham.

To måneder senere kom han hjem fra hospitalet, og langsomt og gradvist genvandt han sit helbred og sin arbejdsevne. Alligevel var der ikke noget, der var som før. Vi havde fået et vink med en vognstang om, at menneskelivet er en skrøbelig ting.

Kort efter indlæggelsen startede den årlige nedtælling til jul, men den vanlige julestemning udeblev. Min far var i langsom bedring, men han var for dårlig til at komme hjem til jul. Han græd som et lille barn, da han fortalte det. I alle julehistorier nåede faderen altid hjem til jul. Men ikke min far!

Juleaften blev delt i to afdelinger. Den gode julemiddag blev indtaget hjemme, og resten af aftenen foregik på en hospitalsstue på Tårn sygehus. Det blev en god jul. Måske endda en bedre jul end de tidligere. Aldrig havde jeg nemlig været så taknemmelig for at have en far at give julegaver til som det år. Aldrig havde jeg oplevet sammenholdet i familien så stærkt som det år. Aldrig havde jeg set mine forældre være så glade for hinanden som det år. Aldrig havde det glædet mig så meget at høre min far læse juleevangeliet, selv om det foregik fra en hospitalsseng.

Nogle gange skal vi mennesker rives ud af hverdagen, før vi forstår, hvad der virkelig betyder noget. For mig blev det en anledning til at reflektere over, hvad der egentlig gør en jul god.

Det gør ikke julen god, at den mere og mere udvikler sig til en forbrugsfest. Familien Danmark bruger ufattelig mange penge på julegaver. Juledag ligner mange børneværelser en legetøjsbutik, fars garderobe en tøjbutik og mors skab i badeværelset en filial af den lokale Matas. Skal vi undgå at blive suget med i dette juleræs, skal vi bevidst gå mod strømmen og som enkeltpersoner og familier skabe en modkultur. Dette kunne ske ved at donere en solid del af julegavebudgettet til kristne eller humanitære organisationer. Men netop julemåneden er budgettet jo presset? Præcist! Ved at gøre det vigtigste først, nemlig give noget til dem, der virkelig har brug for det, tvinger det os selv til at fejre en jul uden stort råderum til forbrug. Og en sidegevinst ved at gå imod forbrugsræset er, at der er køer, vi kan springe over, hektisk juletravlhed, vi forskånes for og andet overfladiskhed, vi kan undgå.

Gavmildhed og gæstfrihed er med til at gøre julen god, og derfor skal vi fortsætte med at invitere de mennesker, der betyder noget for os, og give gode julegaver til dem. Men gavmildhed, gæstfrihed, fællesskab og glæde bliver ikke mindre af at blive delt med nogen uden for vores snævre familiære kreds. Heller ikke, hvis vi har en særlig bevågenhed mod dem i vores omgangskreds, som på én eller anden måde føler sig uden for den traditionelle julefejring.

Sagt helt kort, så gør det en jul god, at vi lærer at skelne mellem det gode, det vigtige og det nødvendige. Mad og drikke og fest og gaver er et godt, som dybest set er udtryk for Guds godhed og gavmildhed mod os. Familie og venner og fællesskab hører til det vigtige, for uden fællesskaber kan vi ikke glæde os over livets goder. Men fællesskabet med Gud og opmærksomheden på det projekt, Gud iværksatte julenat, hører til det nødvendige. Alt andet i livet kan vi nemlig have mistet inden næste jul, men fællesskabet med Gud giver os noget umisteligt og evigt.

10:

KNUSTE HJERTER FØLER BEDST...

Hans Adolf Brorson blev i 1741 biskop i Ribe Stift. På det tidspunkt var bispegården så forfalden, at den ikke kunne bruges som menneskebolig. Derfor investerede familien i en simpel bolig i nærheden, hvor de boede sammen med deres anseelige børneflokk, tjenestefolk og kusk. En dag fik Brorson besøg af et sognebarn, en bonde, hvis liv var mærket af fattigdom, kvægpesten, som hærgede og andre genvordigheder. I deres samtale gik han i rette med biskoppen, som fra sin høje stilling foregav at være fortrolig med almindelige menneskers vilkår og med stærke ord i sine salmer talte om fattigdom, lidelse og sygdomme. Det var hykleri, påstod manden.

Brorson blev tavs og bad manden følge med. I et afsides rum i huset bag en låst dør præsenterede Brorson manden for sin ældste søn. Han blev som tolvårig uhelbredelig sindssyg og levede resten af sit liv indespærret i et lille kammer. Et blik på den sindssyge søn og hans lidende far overbeviste manden om, at hans kritik havde været helt uberettiget.

Måske var det erfaringer, der udsprang af en fars fortvivlelse ved at leve under samme tag som sin sindssyge søn, der har gjort Brorsons salmer til noget særligt. Dette gælder også hans julesalmer, hvoraf et af de mest kendte hedder: Den yndigste rose er fundet. Denne indeholder et vers, som sætter ord på det unikke og umistelige ved den kristne jul:

*Lad verden mig alting betage
lad tornene rive og nage,
lad hjertet kun dåne og briste,
min rose jeg aldrig vil miste*

(DDS, 122.VERS 8)

Salmen I denne søde juletid berører samme tema. Vers 6 lyder sådan:

*Og blandes end min frydesang
med gråd og dybe sukke,
så skal dog korsets hårde tvang
mig aldrig munden lukke,
når hjertet sidder mest beklemmt
da bliver frydens harpe stemt,
at den kan bedre klinge,
og knuste hjerter føler bedst,
hvad denne store frydefest
for glæde har at bringe.*

Vi kan ikke indfange eller fastholde Paradiset her på jorden. Dertil er vor tilværelse for skrøbelig og kold, og dybest set skyldes det den ufred og det oprør, der lurer i vores eget sind. Sagt lidt tilspidset skyldes mangel på julefred ikke ydre, men indre omstændigheder, vores egen egoisme og trangen til at være vores eget livs centrum. Men julens begivenheder fortæller os, at der er håb. Der er født en befrier, en frelser, som skal skabe fred på jorden. Nok venter vi stadig på den endelige befrielse, og ind imellem blandes vores julesang med gråd og dybe sukke. Jorden er ikke altid dejlig, og fred og fryd kan være særdeles fraværende. Men som hyrderne vendte tilbage og lovede og priste Gud midt i en fattig og kummerlig tilværelse i en verden, der rummede en Augustus og en Herodes, sådan kan vi midt i vores sammensatte tilværelse begynde at rømme os og øve os på vores julesange. Det kan være et passende svar på den kærlighedserklæring til menneskeheden, som Gud viste os julenat.

GOD JUL – HVIS DET DA ER EN GOD JUL

I dette julehæfte sætter Børge Haahr Andersen fokus på det gode, det vigtige og det nødvendige i julen. Med 10 humoristiske og levende fortællinger formidler Børge Haahr Andersen de bibelske juleberetninger på en ny og spændende måde. Samtidig drager han paralleller til egne oplevelser, sin barndoms jul og til den verden, som vi lever i.

God læselyst